ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា

KAMBUJASURIYÂ

កម្ពុជសុរិយា

ជាទស្សនាវដ្ដីចេញផ្សាយពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ មួយខែពីរក្បាល

ឆ្នាំគំរប់ ១៤ ភាគទី ៤

គណៈរដ្ឋមន្ត្រីនិងសម្ដេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈ

បានអនុញ្ញាតហើយ

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ព.ស. ២៤៨៥

គ.ស. ១៩៤២

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

១ — រឿងព្រះបាទអសោកមហារាជ, អ្នកអាចារ្យ គិម-អាន ប្រែចេញពីភាសាបារាំង-សែសមកជាភាសាខ្មែរ (នៅមានត) ៣

២ — ច្បាប់ទូន្មានខ្លួន ១០

៣ — ភូមិសាស្ត្រសង្ខេប នៃប្រទេសផ្សេងៗ: អំពីប្រទេសអាល្លឺម៉ាញ (តមក) . . ១២

៤ — ពង្សាវតារភេម, ស្រង់យកអំពីពោសតារីកផ្សេងៗក្នុងពង្សាវតារលោក (តមក) ១៥

៥ — ប្រវត្តិពួកឧបាសក-ឧបាសិកា ជាសាវករបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់: ទី៤ ប្រវត្តិរបស់ហត្ថក-អាឡវក ១៨

៦ — រឿងឧមហាការតៈ (តមក) ២១

៧ — រឿងព្រេងខ្មែរ: រឿងស្វាលួចមកុដស្ដេច ២៤

រូបក្រៅរឿង

រូបគជសីហ៍ខ្មែរ, រចនាបែបភ្នំគូលែន (ក្នុង ព. ស. ១៣៦៨) ១

TABLE DES MATIÈRES

Pages

1. Légende de l'empereur Açoka de l'Inde antique. Traduit du français en Cambodgien par feu l'Achar Kim-Ann (à suivre).. 3

2. Chbab Tounmean Khluon (bons conseils en vers)............ 10

3. Géographie sommaire de divers pays : L'Allemagne (suite).... 12

4. Histoire de Rome. Extraits de divers documents de l'histoire universelle (suite) 15

5. Vie des disciples laïcs du Bouddha. IV. La vie de Hatthaka-Alvaka 18

6. Mahābhārata (sommaire. Suite)........................... 21

7. Conte populaire cambodgien inédit :

"Le singe voleur de la couronne du roi"...................... 24

HORS-TEXTE

Lions Khmèrs. Art du Kulên (1368 E. B.)................. 1

សេចក្ដីជូនដំណឹង

អំពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ កម្ពុជា

គម្ពីរមង្គលត្ថទីបនីបាលី ព្រះរាជបណ្ណាល័យបានបោះពុម្ពចប់សព្វគ្រប់ហើយ ចែកចេញជា ៤ ភាគ គឺ ភាគទី ១ ដំឡៃ ១ ក្បាល ២រ.០០ ភាគទី ២ ដំឡៃ ១ ក្បាល ២រ.៥០ ភាគទី ៣ ដំឡៃ ១ ក្បាល ៣រ.០០ ភាគទី ៤ ដំឡៃ ១ ក្បាល ២រ.៧០ ។ អស់លោក-អ្នកសិក្សាគម្ពីរបាលីដល់ថ្នាក់មង្គលត្ថទីបនីហើយ សឹងមានសេចក្ដីត្រូវការគម្ពីរនេះទាំងអស់គ្នា ដូច្នេះ សូមចូលទៅជាវនៅព្រះរាជបណ្ណាល័យទីកន្លែងលក់សៀវភៅរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យតាមត្រូវការចុះ ។

អស់លោក - អ្នកចុះឈ្មោះជាវព្រះត្រៃបិដកគង់មានសេចក្ដីទន្ទឹងចង់បើកព្រះត្រៃបិដកឲ្យបានឆាប់ៗរាល់គ្នា ចំពោះភាគថ្មីៗ តៗទៅ ដូច្នេះ ព្រះរាជបណ្ណាល័យសូមជូនដំណឹងថា ព្រះត្រៃបិដកភាគទី ៣២ (សុត្តន្តបិដក) បានបោះពុម្ពសម្រេចហើយ សូមអញ្ជើញទៅបើកយកចុះ ។ ឯភាគទី ៣៣ - ៣៤ នឹងតៗទៅនោះកំពុងពុម្ពកំពុងដេរកាត់ចងក្រងនឹងបោះពុម្ពជាលំដាប់ៗតៗទៅឥតឈប់ខានទេ ។

ព្រះរាជបណ្ណាល័យបានបោះពុម្ពផ្សាយរឿងថ្មី ១ រឿងទៀតហើយ គឺមគ្គុទ្ទេសក៍នគរ ជាសៀវភៅនាំផ្លូវទៅមើលបុរាណស្ថាននគរវត្ត នគរធំ នៅខេត្តសៀមរាប ។ មគ្គុទ្ទេសក៍នេះមាន ២ ភាគ ភាគទី ១ និយាយពី

ពង្សាវតារសម័យបុរាណនៃក្រុងកម្ពុជា និងរបាព្រះមហាក្សត្រសម័យនគរ មានសេចក្តីរៀបរៀងតាមគោលហាក់ផ្សេងៗដែលអ្នកប្រាជ្ញបានស្រាវជ្រាវរកឃើញ ភាគទី ១ នេះ ១ ក្បាលថ្លៃ ០រ.៦០ ។

ភាគទី ២ មានសេចក្តីពន្យល់ពីផ្លូវដែលត្រូវទៅមើលប្រាសាទអស់នោះ និងចង្អុលបង្ហាញឲ្យដឹងច្បាស់ថា ប្រាសាទណាកសាងឡើងក្នុងសម័យណា ? ព្រះមហាក្សត្រអង្គណាទ្រង់កសាង? កសាងឡើងដើម្បីជាប្រយោជន៍អ្វី? ហើយបានចង្អុលបង្ហាញឲ្យយើងស្គាល់បែបផែនប្រាសាទឬក្បាច់រចនាដែលកើតឡើងដោយស្នាដៃខាងពួកសាសនាព្រាហ្មណ៍ឬខាងពួកពុទ្ធសាសនាមហាយាននិងហីនយានដោយឡែកថែមទៀតផង ។

ទៅខាងក្នុងសៀវភៅមគ្គុទ្ទេសក៍ភាគទី ២ នេះ មានរូបប្រាសាទនិងរូបផ្សេងៗ ជាចំនួនច្រើន ហើយមានផែនទីសម្រាប់នាំផ្លូវទៅមើលបុរាណស្ថានផ្សេងៗ ជាអក្សរខ្មែរយ៉ាងច្បាស់លាស់ផង ទុកជាលោក-អ្នកមិនដែលអញ្ជើញទៅនគរវត្តសោះ គ្រាន់តែមានផែនទីដែលខ្ជាស់ជាប់មកនិងមគ្គុទ្ទេសក៍ភាគទី ២ នេះ ក៏លោក-អ្នកអាចអញ្ជើញទៅមើលនគរវត្តនគរធំ ដោយខ្លួនឯងបាន មិនបាច់ផ្ញើផ្លូវឬកាន់ប្រចាំឡើយ ។ សៀវ-ភៅមគ្គុទ្ទេសក៍ភាគទី២ នេះថ្លៃ ១ ក្បាល ១រ.២០ ។

សៀវភៅអស់នេះ មានចំណាយនៅព្រះរាជបណ្ណាល័យនិងក្នុងលក់សៀវភៅរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យខ្លះទៅ ។

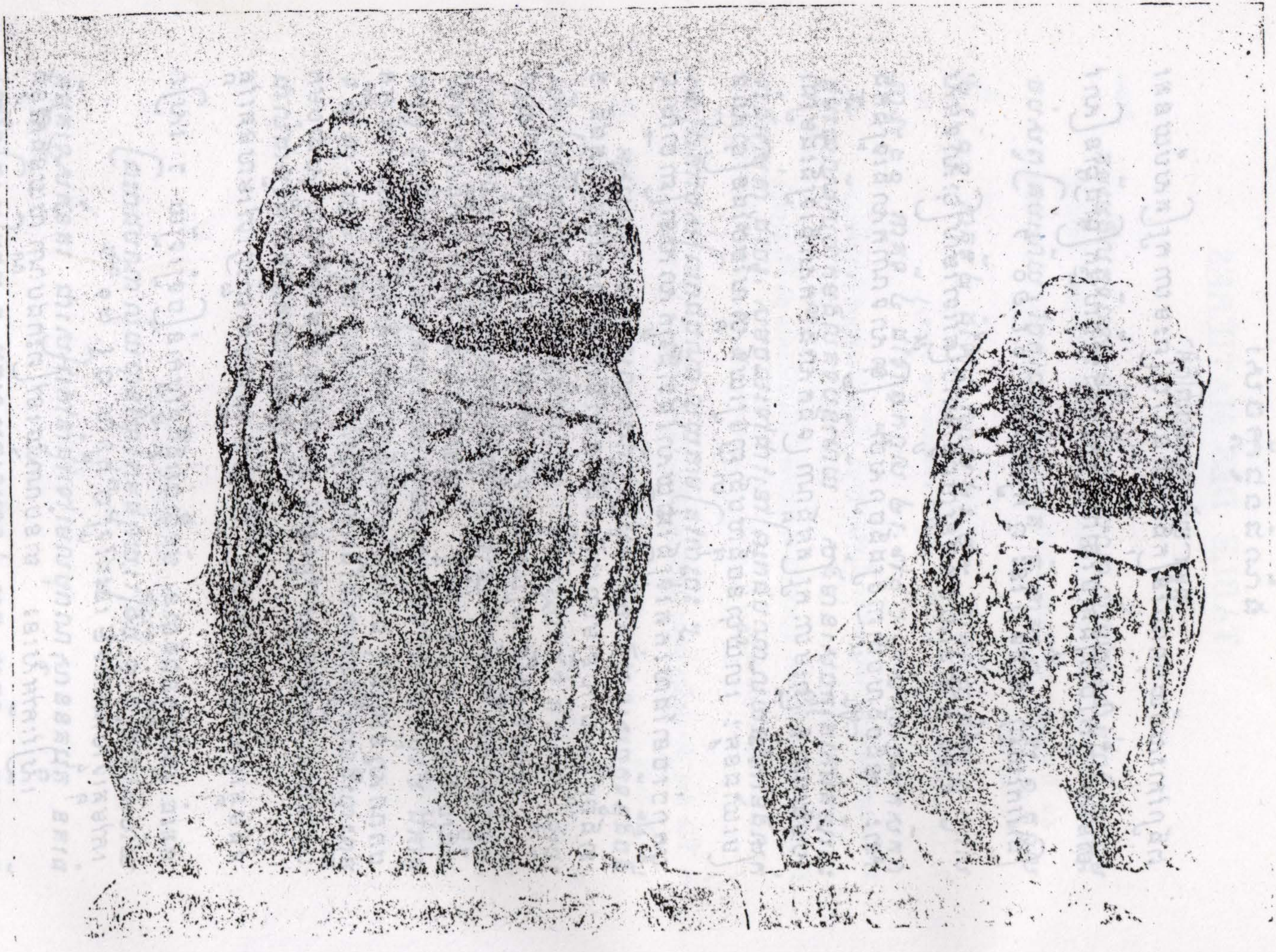

រឿងព្រះបាទអសោក

សេចក្តីផ្តើម

រឿងព្រះបាទអសោកមហារាជនេះ ជាសេចក្តីរៀបរៀងនិងប្រែចេញមកពីភាសាបារាំងវិសេស របស់អ្នកអាចារ្យ គិម-អាន ដែលអនិច្ចកម្មទៅកាលពីថ្ងៃ ២៦ ដេសម្ប៊ែ ១៩៣៧ ដូចមានប្រវត្តិពិស្តារនៅក្នុងសៀវភៅ "សាសនកិច្ចានុក្រមលេខ ២ ឆ្នាំ ១៩៣៨ នោះស្រាប់" ។

រឿងព្រះបាទអសោកនេះ អ្នកអាចារ្យ គិម-អាន បានរៀបរៀងប្រែកាលដែលខ្លួននៅបួសនៅឡើយ ប្រហែលនៅក្នុងរវាងឆ្នាំ ១៩៣៥ ជាឆ្នាំដែលខ្លួនបានចូលមកធ្វើការជាក្រុមជំនុំប្រែព្រះត្រៃបិដក ក្នុងក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ។ លុះរៀបរៀងប្រែបានចប់ហើយបានយកសំណៅទៅប្រគល់ឲ្យក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ដើម្បីឲ្យចាត់ការបោះពុម្ពផ្សាយតទៅ ។

លោកគ្រូអាចារ្យ គិម-អាន ធ្វើការជាក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដកបាន ១ ឆ្នាំក៏លាចាកសិក្ខាបទដោយមានកើតរោគរបេងរ៉ាំរ៉ៃ តមក រោគនេះកាន់តែបណ្ដាលខ្លាំងឡើងៗ ក៏លាចេញពីមុខក្រសួងនេះគៀសខ្លួនទៅនៅឯលំនៅដើមរបស់ខ្លួន ហើយដល់អនិច្ចកម្មក្នុងឆ្នាំ ១៩៣៧ នៅភូមិព្រះទ្វារ ឃុំពង្រ ខែត្រកំពង់ឆ្នាំង ។

ក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យសូមអរគុណដល់អ្នកអាចារ្យ គិម-អាន ដែលបានព្យាយាមប្រែរឿងព្រះបាទអសោកនេះ ហើយប្រគល់ឲ្យជាសម្បត្តិរបស់ក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ។ សូមឧទ្ទិសជូនកុសលដែលជាផលនៃការបោះពុម្ពផ្សាយរឿងនេះ ចំពោះវិញ្ញាណក្ខន្ធរបស់អ្នកអាចារ្យ គិម-អាន សូមឲ្យបានទទួលឥដ្ឋមនុញ្ញផលតាមគាប់ចិត្តចុះ ។

អារម្ភកថា

រឿងព្រះបាទអសោកនេះ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយបានតែងពីត្រឹមតតិយ-សង្គាយនាដរាបមក មានស្ទើរតែគ្រប់គម្ពីរដែលសំដែងអំពីព្រះពុទ្ធសាស-នាក្នុងភាសាបាលី, ភាសាសំស្ក្រឹតនិងភាសាឯទៀតៗជាច្រើន ហើយជារឿងមានឡាក់ឋាន ដោយមានសិលាចារឹកជាគ្រឿងសំគាល់ច្រើនបំផុត ដ៏ដជាសក្ខីមជ្ឈិមប្រទេស នៅមានរហូតដល់មកសព្វថ្ងៃនេះ ។ ហេតុនោះបានជាពួកអ្នកប្រាជ្ញនៅទាំងលោកក្នុងប្រទេសធំៗ មានទ្វីបអឺ-រុបជាដើម ច្រើនតែចេះរឿងដំណាលព្រះបាទអសោកនេះគ្រប់ៗគ្នា អ្នកខ្លះបានឃើញតាមគម្ពីរបាលីឬសំស្ក្រឹត អ្នកខ្លះបានព្យាយាមស្វះស្វែងទៅដល់សិលាចារឹក ត្រង់ទីសំវេជនីយស្ថាននោះៗ ហើយថតផ្តិតយកមកសរសេរជារឿងទុកក្នុងសៀវភៅទាំងឡាយជាច្រើន ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកអានមើល, សូម្បីគម្ពីរបឋមសម្ពោធិជាភាសាខ្មែររបស់យើងនេះ

ដែលធ្លាប់មានយូរណាស់មកហើយ ក៏មានសេចក្ដីដំណាលដល់រឿងអ-សោកនោះខ្លះ នៅត្រង់ខ្សែមារពន្ធដែលលោកអ្នកអានមើលធ្លាប់បានឃើញជាញឹកញយណាស់មកហើយ ប៉ុន្តែមានសេចក្ដីមិនបរិយាយដល់ចប់សព្វគ្រប់ ។

ព្រោះហេតុដូច្នោះបានជាខ្ញុំប្រែរឿងព្រះបាទអសោកនេះ អំពីសៀវភៅជាភាសាបារាំងសែសឈ្មោះ ឡាឡេស៊ង់ដឺឡម្ប៊ឺរើអសោក (La Légende de l'empereur Açoka, par J.Przyluski) មកជាភាសាខ្មែរយើង ព្រមទាំងបានផ្ទៀងផ្ទាត់ធៀបគ្នាតាមគម្ពីរបាលីនិងសំស្ក្រឹតថែមទៀត ដើម្បីនឹងឲ្យបានត្រឹមត្រូវហើយជាប្រយោជន៍ដល់លោក-អ្នកមានប្រាថ្នាចង់ដឹងរឿងនេះឲ្យបានច្បាស់លាស់ ព្រោះព្រះបាទអសោកអង្គនោះ ទ្រង់មានមហាករុណាដ៏ធំដល់លោកទាំងមូល ទ្រង់បានធ្វើតតិយសង្គាយនាហើយផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនាដោយកំឡាំងព្យាយាមរបស់ព្រះអង្គ ឲ្យតាំងនៅគប់ប្រទេស រហូតដល់សុវណ្ណភូមិ (គឺប្រ-ទេសឥណ្ឌូចិនយើងនេះ) ចំណែកខាងដែនកម្ពុជាយើងសោត បើនឹងសង្កេតមើលទៅ គង់ឃើញថា កាលជាន់ដើមពួកអ្នកស្រុកកាន់សាសនាព្រាហ្មណ៍តមកកាន់ពុទ្ធសាសនាប៉ែកខាងមហាយាន លាយឡំគ្នាដោយមានគ្រឿងសំគាល់នៅក្រុងនគរធំ ដែលគេសាងឡើងជាន់ដំបូងនោះ គេធ្វើសិលាចារឹកជារូបពោធិសត្វខ្លះជាព្រះសិវព្រហ្មនឹងទេវរូបឯទៀតៗខ្លះ

នៅគ្រប់កន្លែងជាគ្រឿងសំគាល់ថា គេសាងឡើងដើម្បីបូជាដល់សាសនាទាំងពីរនោះពិតៗ, ដល់មកខាងក្រោយគេកាន់របៀបតាមហីនយានវិញនេះហើយសំដែងឲ្យឃើញថាពុទ្ធសាសនាក្នុងប្រទេសយើងនេះ ក៏មានសាសនាជាប់តមកអំពីការឧបត្ថម្ភរបស់ព្រះបាទអសោកមហារាជនោះដែរ ព្រោះព្រះពុទ្ធសាសនាផ្សាយចូលមកប្រទេសឥណ្ឌូចិន (ឥណ្ឌូស៊ីននេះ) ដម្បូងចូលមកប្រទេសភូមានឹងមុន ដោយព្រះថេរៈពីរអង្គ គឺព្រះសោណត្ថេរនិងព្រះឧត្តរត្ថេរ ដែលជាពួកព្រះថេរៈទាំងមួយពាន់ជាអ្នកធ្វើសង្គាយនាគ្រាទី ៣ ក្នុងក្រុងបាដលិបុត្រ កាលពីពុទ្ធសករាជ ៣០១ នៅក្នុងសេចក្តីឧបត្ថម្ភរបស់ព្រះបាទអសោកអង្គនោះ តែប្រទេសឥណ្ឌូចិនជាន់នោះ ព្រះពុទ្ធសាសនាមិនបានចំរើនរុងរឿងប៉ុន្មានទេ ព្រោះពួកមនុស្សជាន់នោះនៅជឿសាសនាព្រាហ្មណ៍តាមទំលាប់ដើមរបស់ខ្លួនច្រើនណាស់នៅឡើយ លុះដល់ព្រះមហិន្ទត្ថេរជារាជឱរសនឹងនាងសង្ឃមិត្តាថេរីជារាជធីតានៃព្រះបាទអសោកអង្គនោះ ដែលបានទទួលភារៈមកប្រតិស្ឋានព្រះពុទ្ធសាសនានៅលង្កាទ្វីប (Ceylan) ក៏ពួកស្តេចនឹងមហាជននៅកោះលង្កានោះចុះចូលជាច្រើនហើយ បាននាំគ្នាប្រួតជួយផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនាថែមទៀត ទើបព្រះពុទ្ធសាសនានៅប្រទេសឥណ្ឌូចិនយើងនេះរុងរឿងឡើងពេញបន្ទុកតាំងតែពីត្រឹមនោះមក មិនតែប៉ុណ្ណោះ ព្រះបាទអសោកអង្គនោះបានសាងព្រះស្តូប ៨៤.០០០ ទុកជាទីបូជនីយស្ថាន ព្រោះហេតុ

នោះ ពួកអ្នកប្រាជ្ញក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុបនេះ បើគេចង់ដឹងរឿងព្រះពុទ្ធសាសនាឲ្យច្បាស់លាស់ ដែលជាសាសនាមានតក់តាំងនៅមានពិតនោះ គេច្រើនមើលសៀវភៅដំណាលអសោកចុល្លចក្រពត្តិ ដែលអ្នកប្រាជ្ញជាន់មុនបានចំឡងមកពីស្រុកឥណ្ឌា ឬពីស្រុកចិន ជួនកាលមានទាំងដកយកអក្សរថ្មរបស់ព្រះបាទអសោកនៅទីសំវេជនីយស្ថានគ្រប់កន្លែងមកជាគ្រឿងសំគាល់ថែមទៀត ប៉ុន្តែអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយដែលបានតែងគម្ពីរដីកា ឬសៀវភៅឡើងនោះ សឹងមានរបៀបពាក្យបានសរសេរទៅតាមសេចក្ដីយល់ផ្សេងៗគ្នាខ្លះ ដូចយ៉ាងរឿងព្រះបាទអសោកជារបស់ប៉ែកខាងទក្ខិណនិកាយ ដែលយើងធ្លាប់ដឹងតាមគម្ពីរមហាវង្ស ដែលពួកព្រះថេរៈនៅលង្កាទ្វីបបានចារឹកមកជាភាសាបាលីនោះ មានដំណើរសេចក្ដីប្លែកគ្នាខ្លះដោយអន្លើៗ អំពីរឿងព្រះបាទអសោក ដែលពួកខាងឧត្តរនិកាយបានចារឹកទុកមកជាភាសាសំស្ក្រឹតនោះ តែបើទុកជាយ៉ាងនោះក៏ដោយ សូមលោក-អ្នកអានមើលកុំគប្បីសង្ស័យនឹងដំណើរសេចក្ដីប្លែកគ្នានោះ ត្រូវកំណត់យកតែសំណុំរឿងព្រះបាទអសោកមកជាប្រមាណ បើនៅតែមិនទាន់ចូលចិត្តស៊ប់ក្នុងរឿងនេះទេ ត្រូវសង្កេតឲ្យហ្មត់ចត់ ធៀបមើលតាមសិលាចារឹករបស់ព្រះបាទអសោក ដែលខ្ញុំបានដាក់មកក្នុងទំព័រតៗទៅខាងមុខ គង់តែចូលចិត្តរឿងនេះច្បាស់លាស់ល្អឡើងមិនខាន ។

ក្នុងសៀវភៅនេះ ខ្ញុំមិនចង់ឲ្យឃ្លាតឆ្ងាយពីប្រយោគជាភាសាបារាំង

ច្បាប់ដើមនោះ បានជានៅត្រង់កន្លែងខ្លះ មានពាក្យផ្ទុយគ្នាលំបាកស្តាប់ ព្រោះភាសាបារាំងនឹងភាសាខ្មែរយើងមានដំណៀរពាក្យមិនស្មើគ្នា លំបាកនឹងរកពាក្យដាក់ឲ្យត្រូវចំគ្នាផង ហើយខ្លួនខ្ញុំសោតក៏បានរៀនសូត្រភាសាបារាំងនោះតិចតួចពេក មិនសមនឹងហ៊ានធ្វើការធំយ៉ាងនេះ ប៉ុន្តែដោយសេចក្តីប្រាថ្នាចង់ឲ្យពួកពុទ្ធសាសនិកជនជ្រាបរឿងនេះណាស់ បានជាខ្ញុំខំព្យាយាមរហូតដល់កើតជាសៀវភៅនេះឡើង តែក្នុងសៀវភៅបារាំងច្បាប់ដើមនោះ មានរឿងក៏រ៉ាវឯទៀតៗចម្រុះជាច្រើន ដែលខ្ញុំមិនបានប្រែដាក់មក ខ្ញុំប្រែដកយកចំពោះតែរឿងអសោកមួយប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងសៀវភៅនេះចែកជាពីរចំណែក ខាងដើមហៅថា (បកិណ្ណកនិទាន) គឺនិទានពេលក្រោយដែលជាប់ទាក់ទងដល់រឿងព្រះបាទអសោកនោះដែរ ប៉ុន្តែមិនមានសេចក្តីហូរហែដោយសព្វគ្រប់ គ្រាន់តែដកយករឿងដែលខុសគ្នាមកជាត្រៀងសំគាល់ហើយវិនិច្ឆ័យសេចក្តីនោះៗខ្លះ ខាងចុងហៅថា "រឿងព្រះបាទអសោក" គឺជាផ្លូវរឿងនៃស្តេចអង្គនោះ មានតាំងពីការកសាងដម្បូងឡើងរហូតដល់បានជាស្តេចចុល្លចក្រ ហើយនឹងស្តេចដាច់ណាខាងក្រោយព្រះបាទអសោកនោះមកខ្លះ ខ្ញុំរួបរួមទាំងពីរចំណែកឲ្យឈ្មោះសៀវភៅនេះថា "រឿងព្រះបាទអសោក" នៅតាមច្បាប់ដើមដដែល ប៉ុន្តែនៅមិនទាន់ទុកចិត្ត ក្រែងមិនត្រឹមត្រូវ ខ្ញុំបានយកសៀវភៅនេះទៅប្រគេនព្រះមហា ហ. ហួត ក្រុមជំនុំប្រែព្រះត្រៃបិដក

ក្នុងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៅព្រះរាជបណ្ណាល័យ សូមឲ្យលោកជួយពិនិត្យសម្រួលពាក្យខ្មែរជាមួយនឹងខ្លួនខ្ញុំថែមទៀត ដើម្បីជម្រះមន្ទិលគឺសេចក្ដីឃ្លៀងឃ្លាតអំពីច្បាប់ដើម ។

លោកអ្នកអានមើល "រឿងព្រះបាទអសោក" នេះ គង់នឹងបានប្រទះសេចក្ដីខ្លះដែលខុសគតិរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដូចរឿងយក្សបួលបួសជាដើម ដែលខ្ញុំរក្សាទុកតាមច្បាប់ដើម តែបើតាមរឿងនេះគួរនឹងសន្និដ្ឋានថា យក្សមិនមែនជាអ្វី គឺមនុស្សជំពូកមួយដែលមានឈ្មោះយ៉ាងនោះ ឬជានាមសម្រាប់ហៅអ្នកដែលគួរគោរព ព្រោះពាក្យថា យក្ខ ឬ យក្ស នេះ មកពីរូបធាតុថា (យជ) ប្រែថា "បូជា" ហេតុនេះបានជាហៅបានរហូតដល់ពួកមនុស្សទេវតា, អ្នកតាជាដើម ។

ម្យ៉ាងទៀត ជាធម្មតារបស់អ្នកតែងសៀវភៅដែលជាប់ទាក់ទងដល់វិជ្ជាការឬប្រវត្តិព្រះពុទ្ធសាសនា តែងតែឧទ្ទិសសៀវភៅដែលខ្លួនតែងបូជាដល់បុព្វការីបុគ្គលឬជូនដល់ញាតិមិត្រដែលខ្លួនស្រឡាញ់រាប់អានជាទីបំផុត ដែលមានជីវិតរស់នៅឬសូម្បីធ្វើមរណកាលកន្លងហួសទៅហើយក៏បាន ទើបខ្ញុំប្រគេនសៀវភៅនេះជាសក្ការបូជាចំពោះព្រះតេជព្រះគុណព្រះឧត្តមមុនី (អ៊ុំ-ស៊ូរ) ដែលលោកមានឧបការៈដល់ខ្ញុំជាអនេកប្រការសមគួរដែលខ្ញុំនឹងលើកបូជាដល់លោកមុនបុគ្គលដទៃ ៗ ។ (មានត)

អាចារ្យ គិម-អាន

ច្បាប់ទូន្មានខ្លួន

បទព្រហ្មគីត

១ មនុស្សក្រោចកុំប្រសព្វ កុំទៅគប់នឹងចោរឃើយ គេចាប់ចងទៅ
ក្រោយ រាយបណ្ដើរយល់អប្រិយ ។ កុំគប់នឹងខ្ញុំគេ កុំចៅខ្សែខ្វល់នឹង
ស្រី កុំជួញនឹងមន្ត្រី នឹងខាតខុនធនឯងហោង ។ កូនអើយអាពុកប្រា
នឹង៖បមាមួយទៀតហោង ប្រាស្ដាប់ត្រាប់ត្រងរង ទុកទូន្មានអង្គឥន្ទ្រិយ ។
គេដើរកុំអាលប្រាញ់ បើស្រឡាញ់កុំឲ្យខ្ញី សូវឲ្យស្មោះទៅនៃ នៅគង់ជា
ភ្ញាយើនយូរ ។ សូវចូលកុំឲ្យចេញ សូវឲ្យទិញកុំឲ្យដូរ សាច់ញាតិឲ្យ
ប្រមូល កុំស្រដីពាក្យសល់វ៉ល់ ។ មនុស្សក្រោចកុំបីប្រើ ការក្រើធ្វើកុំឲ្យ
សល់ ថែកទានកុំឲ្យយល់ ពាក្យបញ្ឆោះកុំឲ្យមាន ។ ពាក្យខុសកុំ
ឲ្យស្ដាប់ សេចក្ដីគាប់ឲ្យគិតឆ្ងាន អំពើបាបកុំឲ្យមាន សីលនឹងទាន
ឲ្យរិះគិត ។ សីលសោតគួររក្សា ខំប្រាជ្ញាឲ្យបានជិត ពិបាកឲ្យគន់គិត
កេគំនិតគិតឲ្យដល់ ។ ស្អប់គេកុំអាលថា មានប្រាជ្ញាឲ្យចេះយល់
ពាក្យកូតស្ដាប់គួរធ្វល់ មានកង្វល់កុំអាលថែង ។ ពាក្យក្រកុំអាល
ប្រាប់ ពាក្យឥតសព្វកុំអាលថ្លែង ពាក្យពិតកុំឲ្យថែង ពាក្យពិតស្វែង
ពុំគួរលោក ។ គេប្រាប់កុំអាលក្រោធ គេបញ្ជោតកុំអាលភ្ញាក់ សឹក
ដេញកុំអាលបាក់ គ្នាដំពាក់ប្រើដោះសា ។ គេវត់កុំអាលដេញ គេ-
លើកចេញកុំអាលថា សឹកដល់កុំអាលផ្ចា ព្យាបាកុំអាលយក ។

គេប្រើកុំអាលទៅ គេឲ្យហៅកុំអាលមក គេឲ្យកុំអាលយក គេសង្ស័ក
កុំអាលថយ ៗ ខ្លួនតូចកុំខំពារ ខ្លួនអ្នកជាកុំគិតឆ្ងាយ ឲ្យគិតក្រែង
ក្រែក្រោយ ខ្លួនខ្សត់ខ្សោយឲ្យបារម្ភ ៗ ទំនៀមទំនឹមព្រេង ច្បាប់
ថ្វាថ្លែងដោយក្រិត្យក្រម ពាក្យនេះជាឧត្តម ចូរចាំៗ ត្រង់ត្រាប់ ៗ
សន្ធាតរកស៊ីចុក ជួញលក់ទិញតាមច្បាប់ ខ្សត់ក្នានឃ្លានស៊ូស្លាប់
កុំខុសច្បាប់ព្រះធម្ម ៗ មានទ្រព្យដ្បិតសំណាង ជាតិមុនសាង
ទានសីលា ទើបកើតជាតិនេះណា មានទ្រព្យធនដ្បិតទានគេ ៗ បើខ្លួន
មានស័ក្តិបុណ្យ បានទ្រព្យធនខ្ញុំពលរេហ៍ ធ្វើចិត្តឲ្យត្រង់ត្រែ ជាតិទៅ
មុខនឹងបានទៀត ៗ ស៊ីបានៗនឹងចំ លោភកាយជំគេបៀនបៀត
បំបាត់ទ្រព្យគេធ្វៀត ខុសច្បាប់ផងមិនទេឡើយ ៗ ល្អតែនៅលោកិយ
លុះផុតក្ស័យជីវិតហើយ ទល់ទុក្ខពុំដែលស្បើយ រូបវេទនកម្មវេទនា ៗ
ព្រះទ្រង់ទេសនាមក គួរតែយកទុកសិរសា មនុស្សសត្វផងក្ដីណា
ពុំដែលវៀរពីក្ដីស្លាប់ ៗ គួរតែសាងសីលទាន នោះនឹងបានបុណ្យ
លាងបាប រក្សាសីលដកប នោះប្រសើរពេកកូនអើយ ៗ អស់ទ្រព្យ
សម្បត្តិនៅ មិនបានទៅតាមខ្លួនឡើយ មានតែសីលទានហើយ នៅ
កំដរបរលោកនាយ ៗ អស់ទាំងគ្រឿងរបស់ ខ្ញុំស្រីប្រុសផងទាំងឡាយ
ក៏នឹងខានចោលនៅកាយ ជារបស់គេរស់នៅ ៗ

(នៅមានត)

ភូមិសាស្ត្រសង្ខេប

នៃនានាប្រទេសក្នុងលោក

អំពីភូមិសាស្ត្រសង្ខេបប្រទេសអល្លឺម៉ង់ (តមក)

ហត្ថកម្ម — ប្រទេសអល្លឺម៉ង់មានរោងហត្ថកម្មច្រើនជាងប្រទេសទាំងអស់ក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុប លើកលែងតែប្រទេសអង់គ្លេសមួយចេញ ព្រោះប្រទេសអល្លឺម៉ង់បរិបូណ៌ដោយលោហធាតុផ្សេងៗជាច្រើន ទាំងការសិក្សារបស់ប្រជាជនសោតទៀតក៏ចំរើនឡើងច្រើនដែរ ។ កេរ្តិ៍កម្មរបស់អល្លឺម៉ង់ក៏ចំរើនកើនជាងនានាប្រទេសជាច្រើន ជនជាតិអល្លឺម៉ង់ដាំបែត្តីរ៉ាវសម្រាប់ធ្វើស្ករច្រើនបំផុតក្នុងលោក ដាំស្រូវសែកជាទី ២ ស្រូវបេ៊ជាទី ៣ ស្រូវអូតជាទី ៤ ។

រោងម៉ាស៊ីនឧស្សាហកម្មមានចំនួនដូច្នេះគឺ រោងត្បាញសំពត់ ១២២.៩៨៧ រោងឧស្សាហកម្មធ្វើដែក ១៥០.២៩៩ ដោយច្រើនតាំងនៅក្នុងតំបន់ទន្លេរុយហ៍ទឹងទន្លេរ៉ាំងក្នុងរដ្ឋព្រុស្ស៍, រោងធ្វើក្រដាសទឹងគ្រឿងបោះពុម្ពចំនួន ៣៥.៧៦៥, រោងការឈើចំនួន ២១៩.៣៣៥ រោងធ្វើគ្រឿងកែវទឹងចានចំនួន ៣៤.៨៩៨ បរិស័ទសមាគមជីកលោហធាតុចំនួន ២.៩២៤ សមាគម, រោងធ្វើស្ករ ២៣៣, រោងធ្វើសុក ៣៨.១៨៦ ។

ការធ្វើជំនួញនឹងនានាប្រទេស— ប្រទេសអេស្ប៉ាញធ្វើជំនួញលក់ដូរនឹងប្រទេសផ្សេងៗ ទួទៅក្នុងលោក ប្រទេសដែលលក់ដូរជាមួយនឹងអេស្ប៉ាញផងជាច្រើនគឺ អង់គ្លេស សហរដ្ឋអាមេរិក, ហុល្លង់, បារាំង-សែស, ទួរគី, ដាណឺម៉ាក, ស៊ុយអែត, ជប៉ុន, កាសឌីន, ប្រាស៊ីល នឹងចិន ។

ជំនួញដែលលក់ចេញគឺ— គ្រឿងដែក, គ្រឿងចក្រយន្ត, ស្ករ (ច្រើនបំផុតក្នុងលោក), ត្បូងថ្ម, ក្រដាស, ល័ក្ខជ្រលក់សំពត់នឹងថ្នាំលាបឈើ, គ្រឿងសំលៀកបំពាក់ធ្វើដោយសូត្រ-អំបោះ, រោមសត្វ, ទង់ដែង, កញ្ចក់, គ្រឿងកែវ, គ្រឿងស៊ីមី, ប្រដាប់ធ្វើដោយស្បែកសត្វ, ប្រដាប់សរសេរ នឹងឡាប៉ីយ៉ែរ ។

ជំនួញដែលនាំចូលមកលក់គឺ— កប្បាស, ជ័រ, សូត្រ, ថ្ម, ឈើ, រោមកែះ, ស្បែកសត្វ, កាហ្វេ, ទង់ដែង, ត្បូងថ្ម, ស្រូវ ។

ផ្លូវគមនាគម— ប្រទេសអេស្ប៉ាញមានផ្លូវគមនាគមល្អបំផុតក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុប មានផ្លូវរថភ្លើងប្រវែង ៦៧.៤៦០ គីឡូម៉ែត្រ ផ្លូវរថអគ្គិសនី (រថអែ) ៦.៤១៤ គីឡូម៉ែត្រ (រថអែនេះស្រុកខ្មែរយើងមិនទាន់មានទេ) ផ្លូវថ្នល់មានច្រើន មានប៉ុស្តិ៍ទូរលេខ, ទូរសព្ទ, វិទ្យុទូរលេខ នឹងការហោះហើរតាមផ្លូវអាកាសមានគ្រប់គ្រាន់បរិបូណ៌ទាំងអស់ ។ មានព្រែកជីក

សំខាន់មួយសម្រាប់ភ្ជាប់សមុទ្រខាងជើងនិងសមុទ្របាល់ទិកក្នុងខេត្តហូ-ស្តាំង ហៅថាព្រែកជីកគីយែល បណ្តោយ ៩៨ គីឡូម៉ែត្រ ទទឹង ៦៤ ម៉ែត្រ មាននាវានានាជាតិចេញចូលតាមព្រែកជីកនេះចំនួន ៨៣.៥៤១ ក្នុង ព.ស. ២៤៧៣ ។

ប្រជាជន — បណ្តាក្រសួងអាល្លឺម៉ង់មានចំនួន ៦៦ លាន (ព.ស. ២៤៧៦) គិតបែងចែកក្នុង ១ គីឡូម៉ែត្រក្រឡាមានចំនួនមនុស្ស ១៤១ នាក់ ។

សាសនា — ប្រជាជនអាល្លឺម៉ង់នៅភាគខាងជើងកាន់សាសនាគ្រិស្ទ៍និកាយប្រូតែស្តង់ជាចំនួនច្រើន ។ ឯពួកអាល្លឺម៉ង់នៅភាគខាងត្បូងកាន់និកាយកាតូលិក ។ ចំនួនមនុស្សកាន់និកាយប្រូតែស្តង់ជាង ៤០ លាន ក្រៅពីនេះជាពួកកាតូលិក ។

ស្រុកកំពង់: ហាំបួក-ជាស្រុកកំពង់ធំបំផុតរបស់អាល្លឺម៉ង់ ។

ប្រេម — ជាស្រុកកំពង់សំខាន់ទី ២ ។

គីនិក្សបែក — ជាកំពង់សំខាន់របស់រដ្ឋព្រុស្ស៊ីខាងកើត ។

គីយ៉ែល — ជាស្រុកកំពង់ទីងហានទ័ពជើងទឹក ។

ស្តេតាំងនិងលុយប៊ិក - ជាស្រុកកំពង់បន្ទាប់ ។

ទីក្រុងសំខាន់ៗ: បែរឡាំង-(ចំនួនមនុស្ស ៤ លាន)ជាទីក្រុងធំ ។

(នៅមានទៀត)

ពង្សាវតាររោម

(តមក)

កាលបើក្រុងរោមតាំងខ្លួនប្រាណបានឡើងវិញហើយ ក៏ចាប់ផ្ដើមធ្វើសង្គ្រាមនឹងប្រទេសជិតខាងជាវេលាយូរតទៅទៀត ទើបក្រុងរោមបានចាប់ផ្ដើមគិតគូរឲ្យប្រាក់ខែដល់ពួកទាហាន ព្រោះទាហានត្រូវទៅធ្វើចម្បាំងប្រចាំនៅក្នុងកងទ័ពជាវេលាយូរ មិនអាចបែងពេលវេលាទៅរកអាហារចិញ្ចឹមជីវិតដោយខ្លួនឯងបាន ។

អំពីការសង្គ្រាមតទល់នឹងពួកគោល៉្វាស៍ (Gaulois)

ជ័យជំនះរបស់ក្រុងរោមគោងតែឈប់បង្អង់ទៅវិញ ដោយមានពួកគោល៉្វាស៍លើកទ័ពទន្ទ្រានចូលមកលុកលុយក្រុងរោម នៅថ្ងៃ ១៨ ស៊ូយេត មុនគ្រិស្តសករាជ ៣៩០ (ព.ស.១៥៣) ជាថ្ងៃដែលពួកទាហានរ៉ូម៉ាំងត្រូវទាហានគោល៉្វាស៍សម្លាប់អស់ជាច្រើន ថ្ងៃនេះហើយជាថ្ងៃដែលពួករ៉ូម៉ាំងប្រកាន់ថាជាថ្ងៃមានគ្រោះថ្នាក់ ដោយពួកទាហានគោល៉្វាស៍លុកលុយចូលមកកាប់យកបានទីក្រុងរោម ហើយដុតផ្ទះសំបែងអ្នកស្រុកទាំងសម្លាប់មនុស្ស [illegible] ក្រុងរោមគោងបរាជ័យចម្បាំង ១ គ្រាទៀត [illegible] តែងជារឿងព្រេងយ៉ាងអស្ចារ្យ ដើម្បីបាំងបិទកេរ្តិ៍ឈ្មោះដែល [illegible] ចម្បាំង ។

ការដែលពួករ៉ូម៉ាំងចាញ់ចំបាំងពួកគោល្វាស់គ្រានេះ ត្រូវពិន័យជាមាសចំនួន ១ ពាន់លីវ្រ លុះពួកគោល្វាស់ទៅផុតហើយ រ៉ូម៉ាំងជាអ្នកមានលក្ខណៈខ្លាំងពូកែជានិច្ច ក៏ត្រឡប់តាំងខ្លួនបានឡើងវិញយ៉ាងរួសរាន់ ហើយផ្ដើមច្បាំងលុកលុយប្រទេសឥតាលីតទៅទៀត បានច្បាំងឈ្នះពួកក្រិកដែលមកតាំងភូមិលំនៅៗប្រទេសឥតាលី ១ ពួក មានក្សត្រគ្រងរាជ្យទ្រង់ព្រះនាមពីរុស (Pyrrhus) ។ សង្គ្រាមគ្រានេះក៏ចាត់ជាសង្គ្រាមធំមួយដែរ យើងគួរដឹងថា ក្នុងគ្រានោះជាគ្រាដែលពួកអឺរ៉ុបទើបប្រើដំរីធ្វើចម្បាំងក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុប ព្រះបាទពីរុសមានពល ២៥.០០០ នឹងពលដំរី ២០ ។ គ្រានោះ ពួករ៉ូម៉ាំងមិនទាន់ចេះវិធីតស៊ូដំរី ទើបច្បាំងយកជ័យជំនះព្រះបាទពីរុសមិនសម្រេច គ្រាន់តែខំការពារយ៉ាងគង់អាច ព្រះបាទពីរុសក៏ទ្រង់យល់ថា មុខគួរស្ញប់ស្ញែងណាស់ដែរ ហើយទ្រង់យល់ថា ការច្បាំងឲ្យឈ្នះពួករ៉ូម៉ាំងគង់មិនសម្រេចជាប្រាកដ ទើបបញ្ជូនរាជទូតឲ្យទៅនិយាយសុំសន្តិភាពនឹងធ្វើស្ពានមេត្រី តែសភាសេណាត់នៅក្រុងរ៉ូមមិនព្រមទទួលស្ពានមេត្រីរបស់ព្រះបាទពីរុស ដោយពោលឆ្លងថា បើព្រះបាទពីរុសនៅតែមានកងទាហានប្រចាំនៅក្នុងដែនឥតាលីដរាបណា ក្រុងរ៉ូមមិនព្រមទទួលមេត្រីជាដាច់ខាត ។ លុះព្រះបាទពីរុសទ្រង់ជ្រាបសេចក្ដីនេះហើយ ទើបទ្រង់លើកទ័ពទៅវាយកោះស៊ីស៊ីល ហើយទ្រង់វាយយកកោះនោះបាន ។

ក្នុងខណៈដែលព្រះបាទពីរុសគង់នៅកោះស៊ីស៊ីលនោះ ពួករ៉ូម៉ាំងខំប្រឹងប្រែងសមហាត់វិធីតស៊ូដ៏រី ។ លុះព្រះបាទពីរុសលើកទ័ពត្រឡប់មកបូលក្នុងខែត្រឥតាលី ក៏ត្រូវពួករ៉ូម៉ាំងវាយខ្ទេចខ្ទីបាក់បែកអស់ទៅ ក្នុង ព.ស. ២៦៨ (មុន គ.ស. ២៧៥) ព្រះបាទពីរុសក៏ទិវង្គតទៅ តែមិនមែនដោយហេតុត្រូវអាវុធក្នុងចម្បាំងទេ ដោយដួនជាមានស្ត្រីចាស់ម្នាក់ ចាប់ក្បឿងគ្រវែងចុះមកពីដំបូលត្រូវព្រះបាទពីរុសត្រង់ទីដំណាក់ក៏ក្ស័យព្រះជន្មទៅ ។

១ – អំពីជ័យជំនះនៅទិសខាងកើតសមុទ្រមេឌីតេរ៉ាណេរ

កាលបើក្រុងរ៉ូមបានប្រាបប្រាមព្រះបាទពីរុសសម្រេចហើយឈ្មោះជាអស់សឹកសត្រូវហើយនៅប្រទេសឥតាលី ទើបក្រុងរ៉ូមមានអំណាចខ្ពង់ខ្ពស់ឡើង តែនៅមានប្រទេស ១ ទៀតជាគូប្រណាំងប្រជែងយ៉ាងសំខាន់នឹងក្រុងរ៉ូម គឺប្រទេសការថាស ហេតុនេះបានជាក្រុងរ៉ូមនឹងការថាសត្រឡប់ទៅជាសត្រូវនឹងគ្នាយ៉ាងធំឡើង ក្រុងរ៉ូមមិនធ្លាប់មានសត្រូវនឹងជាតិណាឲ្យសាហាវស្មើនឹងការថាសនេះឡើយ ។ ឯសង្គ្រាមរវាងក្រុងរ៉ូមនឹងការថាសនេះ មានឈ្មោះហៅក្នុងពង្សាវតារម្យ៉ាងទៀតជា សង្គ្រាមពុយនិក (Les guerres puniques) សង្គ្រាមនេះតោងធ្វើជាវេលាយូរអង្វែងដល់ទៅ ១១៩ ឆ្នាំ គឺតាំងអំពីពុទ្ធសករាជ ២៧៩ ដល់ពុទ្ធសករាជ ៣៩៧ ។

(នៅមានត)

ប្រវត្តិពុទ្ធសាវក សាវិកា

ជាសាវកសាវិការបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់

៤ — ហត្ថក - អាឡវក- លោកនេះតាមប្រវត្តិមានសេចក្តីដំណាលថា លោកកើតក្នុងស្រុកអាឡវី ដែនអាឡវី ចាប់ប្រដិសន្ធិក្នុងរាជត្រកូល ដូចមានរឿងដំណាលថា ថ្ងៃមួយ ព្រះបាទអាឡវកៈ (ជាជនករបស់ហត្ថក-អាឡវកៈនេះ) ស្តេចចេញទៅប្រពាតម្រឹគ សម្រាប់បានម្រឹគសមដូចព្រះរាជបំណងហើយ ទ្រង់កាត់វះស្រេចហើយទ្រង់យកផងជ្ជូនមក ស្តេចទ្រង់ព្រះរាជដំណើរមក រួយស្រពន់អស់ព្រះកំឡាំងណាស់ ទើបស្តេចចូលផ្ទំក្រោមម្លប់ជ្រៃ ១ ដើមធំ មានស្លឹកដិតល្អត្រឈឹងត្រឈៃ ដោយទ្រង់ព្រះចិន្តាថា គ្រាន់តែសម្រាកឲ្យបាត់ៈនឿយហត់ប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងមួយស្របក់នុះ យក្ខដែលអាស្រ័យនៅទីនេះដើមជ្រៃស្រាប់តែមកចាប់ព្រះហស្តព្រះមហាក្សត្រជាប់ហើយគម្រាមថា នឹងស៊ីទ្រង់ជាអាហារ ។ ព្រះរាជាទ្រង់តក់ស្លុតភាន់ក្រៃណា មិនទ្រង់ឃើញឧបាយដទៃ ទើបទ្រង់សន្យានឹងយក្ខថា សូមឲ្យតែយក្ខទុកជីវិតទ្រង់ចុះ ទ្រង់នឹងបញ្ជូនមនុស្សមកឲ្យយក្ខបរិភោគមួយថ្ងៃម្នាក់ ព្រមទាំងបាយ ១ ថាស

ផង ៗ យក្ខក៏លែងទ្រង់ទៅ លុះស្តេចត្រឡប់មកវិញហើយ ទ្រង់ចាត់បញ្ជូនអ្នកទោសម្នាក់ព្រមទាំងបាយ ១ ថាសផងធ្វើទៅឲ្យយក្ខរាល់ ៗ ថ្ងៃ ទ្រង់ធ្វើតែដូច្នេះគ្រាតែអស់អ្នកទោសក្នុងគុក ៗ ស្រុកទេសវេលានោះកើតវរឹក បណ្ដាក្រស្តបានគេបត់ទៅក្នុងដែនដទៃទៀតអស់ទៅជាចំនួនច្រើន ៗ លុះពួករាជបុរសចាត់រកមនុស្សធ្វើឲ្យទៅយក្ខមិនបាន ទើបក្រាបទូលព្រះរាជាឲ្យទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលឲ្យយកអាឡវកកុមារដែលទើបប្រសូតបានមួយថ្ងៃនោះទៅឲ្យយក្ខ ៗ

នៅវេលាព្រឹកព្រហាមក្នុងថ្ងៃនោះ ព្រះបរមសាស្តាទ្រង់ពិចារណាមើលសត្វលោក បានទ្រង់ជ្រាបហេតុការណ៍នោះបានរហូត ទើបស្តេចទៅទូន្មានអាឡវកយក្ខ គ្រាតែយក្ខនោះបានសម្រេចសោតាបត្តិផល ៗ នៅពេលនោះរាជបុរសក៏នាំអាឡវកកុមារ នឹងបាយ ១ ថាសយកទៅឲ្យអាឡវកយក្ខ ៗ មានសេចក្ដីអៀនខ្មាសពុំហានទទួល ទើបព្រះអង្គមានព្រះពុទ្ធដីកាថាទទួលចុះ អាឡវកយក្ខក៏ទទួលពីដៃរាជបុរសទៅ ហើយដាក់ថ្វាយលើព្រះហស្តព្រះបរមសាស្តា ៗ ទ្រង់ទទួលហើយ ទ្រង់ប្រគេនទៅអាឡវកយក្ខ ៗ ក៏ប្រគល់ឲ្យទៅរាជបុរសវិញ ។ អាស្រ័យហេតុដែលផ្លាស់ប្ដូរដៃគ្នាយ៉ាងនេះ ទើបព្រះរាជកុមារមាននាមថា ហត្ថក-អាឡវកៈ ៗ

កាលព្រះសាស្តាទ្រង់នាំអាឡវកយក្ខចូលទៅក្នុងស្រុកអាឡវីនោះ ព្រះបាទអាឡវករាជទ្រង់ចេញទៅទទួលព្រះអង្គ មហាជនក៏ភ្ញាក់ផ្អើលមកមើលជាច្រើន ៗ ឯហត្ថក-អាឡវករាជកុមារកាលចំរើនវ័យឡើងបានសម្រេចមគ្គផលដល់ថ្នាក់អនាគាមិ បានឃុំគ្រងបរិស័ទជាច្រើន ៗ ព្រះសាស្តាត្រាស់សួរអំពីហេតុដែលរក្សាចិត្តបរិស័ទ បានក្រាបទូលស្នងព្រះពុទ្ធដីកាថា សង្គ្រោះបរិស័ទដោយសង្គហវត្ថុ៤យ៉ាង អាស្រ័យហេតុនេះទើបព្រះបរមសាស្តាទ្រង់តាំងលោកក្នុងដំណែងឯតទគ្គៈខាងការរក្សាទឹកចិត្តបរិស័ទដោយសង្គហវត្ថុ ៤ ប្រការ ៗ

ចប់ប្រវត្តិសង្ខេប របស់ហត្ថក - អាឡវក តែប៉ុណ្ណោះ ។

មហាភារតៈ

(តមក)

យុធិស្ឋិរៈបានត្រឹងកងសម្បត្តិឡើងវិញ ។ ក្នុងសៀវភៅទី ១៦ និយាយអំពីសេចក្តីស្លាប់របស់ក្សត្រក្រិស្ណៈ ហើយគេពោលសារស័ព្ទអំពីដំណើរពួកបាណ្ឌុលះបង់រាជធានីលើផែនដី ដើម្បីឡើងទៅកាន់ស្ថានសួគ៌ ។ តមកទៀត ពាក្យកាព្យនេះគេបានបន្ថែមសៀវភៅ១ទៀតហៅថា ហរិវង្សៈ ឬវង្សត្រកូលរបស់ព្រះវិស្ណុ-ហរិ ឯសេចក្តីបន្ថែមនេះកើតឡើងប្រហែលក្នុង ព.ស. ៦៥០ ។

សេចក្តីសំខាន់នៃរឿងមហាភារតៈនេះ ជារបស់ធំសំបើមណាស់ សម្រាប់ពង្សាវតារនៃបរមត្ថវិជ្ជា-សាសនា-ចំណេះចេះដឹងតាមពង្សាវតារ-ភូមិសាស្ត្រក្នុងសម័យនោះ ព្រមទាំងចំណេះចេះដឹងខាងកិច្ចការចិញ្ចឹមជីវិតក្នុងប្រទេសឥណ្ឌៀសម័យបុរាណ ។

ក្នុងទីនេះ យើងលើកយកតែពាក្យកាព្យ ១ វគ្គក្នុងពួកកាព្យអស់នោះ ដែលមានក្នុងរឿងមហាភារតៈហៅថា ភគវទ្គីតា យើងសូមស្រង់យកពាក្យកាព្យដែលជាសេចក្តីប្រែជាភាសាបារាំងសែស ដែលមានសារ-សព្វគ្រងអាម្ចកថា ដែលលោកអ្នកប្រែបានសរសេរទុក ដើម្បីបង្ហាញពាក្យកាព្យដ៏សំខាន់នេះ ដល់អស់ពួកអ្នកមើលរឿងមហាភារតយុទ្ធ

កាលពីពុទ្ធសករាជ ២៤៦០ ឯសេចក្ដីសរសេរក្នុងអារម្ភកថានោះ ដូចមាន សេចក្ដីប្រែខាងក្រោមនេះ:

"សៀវភៅនេះមានប្រយោជន៍សំខាន់បំផុត ដែលកើតឡើងដោយស្នាដៃរបស់មនុស្សលោក ។ គ្មាននរណាមួយបានពោលទុកដោយពិស្ដារ អំពីគោលសំខាន់ៗនៃធម្មជាតុទាំងពួង សឹងមានអាការដ៏ធំទូលាយនឹងខ្ពង់ខ្ពស់ថ្លៃថ្លាស្មើនឹងបរមត្ថវិជ្ជាឥណ្ឌៀឡើយ ។ សីលធម៌ដែលហូរចេញពីសៀវភៅនេះ ជារបស់ល្អវិសេសរកអ្វីប្រៀបពុំបាន មិនមែនត្រឹមសីលធម៌ទេ គឺគេបានប្រតិបត្តិតាមសីលធម៌យ៉ាងម៉ឹងម៉ាត់ផង សីលធម៌នេះហើយដែលនាំឲ្យមនុស្សស្រឡាញ់ជាប់ចិត្ត តាមធម្មជាតិរបស់មនុស្ស ហើយជាខន្តិធម៌របស់មនុស្សផង ។

ដូច្នេះយើងត្រូវតែមើលសៀវភៅនេះ នឹងចិញ្ចឹមជីវិតដោយសៀវភៅនេះៗ ហើយដែលយើងត្រូវការយ៉ាងធំបំផុត ។

សមាគមចំណោមជនទាំងនេះថ្មី ដែលយើងអាងថាបានរៀបចំតាមគ្រិស្ដសាសនានោះ សុទ្ធតែតាំងទៅលើការគិតតែប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន និងប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួននេះសោតទៀត ក៏រៀវតូចស្ដួចស្ដើងណាស់ ។ ការដែលនាំឲ្យមនុស្សលោកសព្វថ្ងៃមានអាការក្រង្ហួយនេះ គឺមនុស្សទាស់ទែងនឹងគ្នា ពួកនេះទាស់នឹងពួកនោះ មកតែអំពីការគិតប្រយោជន៍

ផ្ទាល់ខ្លួនជាប្រមាណ ។ កម្រមានណាស់ អ្នកដែលគិតលះបង់ប្រយោជន៍ខ្លួន ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកដទៃ (ត្រឹមតែធ្វើឲ្យបានសម្រេចប្រយោជន៍ខ្លួន តែកុំឲ្យខូចប្រយោជន៍អ្នកដទៃក៏រកបានក្រដែរ) ។

មនុស្សយើង·ច្រើនតែត្រូវការសេចក្ដីសប្បាយភ្លើតភ្លើនក្នុងជីវិត ហើយមិនត្រូវការឲ្យការសប្បាយនេះខូចបង់ទៅផងជាធម្មតា ឯការធ្វើអំណោយអ្វីមួយដល់អ្នកទីទ័លក្រនោះ គ្រាន់តែជួយបន្ទោបង់សេចក្ដីស្រេកឃ្លានមិនមែនជួយស្រោចស្រង់ឲ្យមានឋានៈខ្ពស់ឡើងឡើយ ។

ឯការបះបោរចលាចលធំៗក្នុងលោកនោះ បណ្ដាជននាំគ្នាបះបោរឡើង ដើម្បីបំបាត់លទ្ធិដែលគិតតែប្រយោជន៍ខ្លួន ដែលកន្លងមកហើយនោះឯង ។ ការបះបោរនេះ លើកយកមនុស្សចំនួនច្រើនគ្របសង្កត់ចំនួនតិច ហើយផ្ដាច់ផ្ដិលរំលោភគ្រប់ប្រការរបស់មនុស្សចំនួនតិច ។ ឯការបះបោរចលាចលនេះមិនមែនដឹកនាំឲ្យកើតគោលសំខាន់ៗនៃសីលធម៌ថ្មី សម្រាប់សាធារណជនទីងកុសលធម៌ផ្ទាល់ខ្លួនឡើងទេ ។

(នៅមានត)

រឿងពានរលួចព្រះមកុដ

មាននិទានមួយដំណាលថា មានព្រះមហាក្សត្រាធិរាជមួយព្រះអង្គ តែងស្តេចទៅប្រពាតព្រៃឧទ្យាន ហើយដោះព្រះមកុដទុកក្នុងប្រអប់មាស ឲ្យស្ត្រីម្នាក់ថែរក្សានៅនាព្រះពន្លាគាត់ ហើយព្រះអង្គស្តេចចេញទៅបរបាញ់ជាមួយនឹងអស់សេនាយោធាពលផង ស្ត្រីចាំរក្សាព្រះមកុដនោះងុយដេកក៏ដេកលក់ទៅ ។ កាលនោះមានពានរមួយចុះពីដើមឈើមក ឃើញស្ត្រីនោះដេកលក់ពុំដឹងខ្លួនប្រាណ ក៏បើកប្រអប់លួចព្រះមកុដយកទៅពាក់ពំបង្គុំគ្នាលេងលើមែកឈើ រួចលាក់ទុកទៅ ។ ស្ត្រីនោះភ្ញាក់ឡើងឃើញប្រអប់របើក បាត់ទាំងមកុដផង ក៏កិតភ័យក្រៃលែង គិតថាខ្លួនមុខជាស្លាប់ដោយព្រះរាជអាជ្ញាជាប្រាកដ ទំរាំតែរកព្រះមកុដពុំឃើញឡើយ ហើយស្រែកទ្រហោយំ លុះមហាក្សត្រស្តេចមកអំពីបរបាញ់ ស្ត្រីនោះក៏ក្រាបទូលដោយដំណើរអំពីងងុយដេកៗលក់ទៅមានចោរលួចព្រះមកុដបាត់ ។ ព្រះអង្គឲ្យសេនាយោធាមាត្យដើររកសព្វអន្លើ ស្រាប់តែប្រទះឃើញចៅនេសាទម្នាក់កាន់ស្នាដើរបរបាញ់សត្វយកទៅលក់ចិញ្ចឹមជីវិត ។ សេនាយោធាមាត្យចាប់ចៅនេសាទនាំបណ្តើរមកក្រាបទូលព្រះរាជាថាអានេះឯងជាចោរលួចព្រះមកុដ ហើយដាក់ឲ្យក្រសួងតុលាការជំនុំជំរះ ។ ចៅក្រមពិចារណាសួរចៅនេសាទនោះៗឆ្លើយថាខ្ញុំពុំបានលួចព្រះមកុដទេ ខ្ញុំស្វែងរកបរបាញ់សត្វក្នុងព្រៃទេតើ ខ្ញុំពុំបាន

មកជិតព្រះពន្លានេះទេ ។ ចៅក្រមក្រាបទូលព្រះមហាក្សត្រថាការនេះ ឯងជាចោរកំណាច ឥតនរណាមួយមកជាន់ព្រៃនេះឡើយ មិនបាច់ជំនុំអ្វីទេ គ្រាន់តែគាបកសួររកព្រះមកុដឲ្យឃើញប៉ុណ្ណោះបានហើយ ។ ទើបព្រះអង្គបង្គាប់ឲ្យគាបចៅនេសាទនោះ ចៅនេសាទនោះពុំមែនជាចោរលួចទេ តែឈឺណាស់ទឹងអត់ទ្រាំពុំបាន ក៏ស្រែកថា ម្ចាស់ខ្ញុំអើយ ខ្ញុំជាចោរលួចព្រះមកុដមែន ខ្ញុំយកទៅឲ្យមហាសេដ្ឋី ដ្បិតមហាសេដ្ឋីប្រើខ្ញុំឲ្យមកលួចគាត់ទឹងឲ្យផ្ញាន់ខ្ញុំ ។ ព្រះមហាក្សត្របានជ្រាបហើយ ឲ្យទៅចាប់មហាសេដ្ឋីយកមកពិចារណា មហាសេដ្ឋីឆ្លើយថា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំពុំបានប្រើចៅនេសាទនេះឲ្យលួចព្រះមកុដទេ ។ ទើបពួកចៅក្រមក្រាបបង្គំទូលថា ត្រូវឲ្យគាបមហាសេដ្ឋី ៗ ត្រូវគំនាបឈឺខ្លាំងណាស់ទឹងអត់ទ្រាំតទៅទៀតពុំបាន ក៏ឆ្លើយថា ម្ចាស់ខ្ញុំអើយ ខ្ញុំប្រើចៅនេសាទនេះឲ្យលួចព្រះមកុដមែន តែខ្ញុំយកទៅឲ្យផ្ញាន់ខាន់ទៅបុរោហិតទៅហើយ ។ ទើបចៅក្រមក្រាបបង្គំទូលឲ្យចាប់បុរោហិតនោះមកពិចារណាទៀត ។ ឯបុរោហិតឆ្លើយថា ម្ចាស់ខ្ញុំអើយ មហាសេដ្ឋីនេះពុំបានយកព្រះមកុដមកឲ្យខ្ញុំឡើយ ។ ទើបពួកចៅក្រមក្រាបបង្គំទូលឲ្យគាបបុរោហិតនោះទៀត បុរោហិតពុំដឹងខ្លួនពិតមែន តែត្រូវគំនាបឈឺខ្លាំងណាស់ទឹងអត់ពុំបាន ក៏ស្រែកថា សូមឲ្យម្ចាស់បន្ធូរគំនាបបន្តិចហើយឆ្លើយថា ម្ចាស់ខ្ញុំអើយ មហាសេដ្ឋីយកព្រះមកុដមកឲ្យខ្ញុំមែន តែខ្ញុំយកទៅទុកឯព្រៃឧទ្យានទៅ

ហើយ ទើបត្រាស់បង្គាប់ឲ្យរកកុងរៃព្រៃទទ្បាន ក៏ឥតនរណារកឃើញ ឡើយ ហើយត្រាស់បង្គាប់ឲ្យគាបទៀត ។

គ្រានោះ ព្រះពលសេនាឡើងទៅក្រាបថ្វាយបង្គំគាល់ ព្រះសព្វ សំរែកបុរោហិត, មហាសេដ្ឋី ទីងថៅនេសាទស្រែកយំពេញផ្លូវ មិញ កំពឹងគិតដោយប្រាជ្ញាថា បើព្រះអង្គនៅតែឲ្យគាបផ្លូវចុះ បុរោហិត មហាសេដ្ឋីទីងថៅនេសាទនេះមុខជាស្លាប់មិនខាន ឯព្រះមកុដក៏បាត់ ពុំឃើញ ទើបក្រាបបង្គំទូលសូមយកសេចក្តីនុះទៅពិចារណា ។ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះរាជានុញ្ញាតបើកឲ្យព្រះពលសេនាយករឿងនុះទៅជំនុំ ពិចារណាជាមួយនឹងពួកសេនាបតី ព្រះពលសេនានូវសេនាបតីក៏នាំជន ទាំង ៣ នាក់ទៅឃុំក្នុងរោងមួយមានជញ្ជាំងជិត ។ លុះវេលាយប់ ឲ្យ សៀនទៅលបលាក់ខ្លួនពួនចាំស្តាប់ពីក្រៅជញ្ជាំងកុំឲ្យអ្នកទាំងបីដឹងខ្លួន ។ គ្រានោះមហាសេដ្ឋីស្រដីថា ហេតុដែលអញត្រូវគំនាប់ឈឺដល់ម្ល៉េះព្រោះ តែថៅនេសាទនេះឯង អើថៅនេសាទ ចុះអញប្រើថៅឲ្យលួចព្រះមកុដ ពីអង្កាល់ នាំឲ្យលោកធ្វើក្តីលំបាកដល់អញយ៉ាងនេះ? ឯថៅនេសាទ ឆ្លើយថា លោកអើយ ខ្ញុំពុំបានលួចព្រះមកុដមកឲ្យលោកទេ តែគេគាប ខ្ញុំឈឺណាស់ទ្រឹងអត់ទ្រាំពុំបាន ទើបខ្ញុំឆ្លើយដាក់លោកឲ្យបានរួចខ្លួនមួយ គ្រាសិន ។ ឯបុរោហិតក៏ស្រដីទៅនឹងមហាសេដ្ឋីថា អើអ្នកឯងសោត បានយកព្រះមកុដទៅឲ្យអញពីអង្កាល់?- មហាសេដ្ឋីឆ្លើយថា ម្ចាស់ខ្ញុំ

អើយ គេគាប់ខ្ញុំឈឺណាស់ទើបអត់ទ្រាំពុំបាន ទើបខ្ញុំឆ្លើយដាក់អ្នក ហើយសេដ្ឋីសួរទៅបុរោហិតវិញថា ចុះបំណែកខាងអ្នកខ្ញុំពុំបានឲ្យព្រះមកុដទេ ម្ដេចក៏អ្នកថាឲ្យហើយថាយកទៅទុកឯព្រៃឧទ្យាន ឲ្យគេទៅរកពុំឃើញដូច្នេះៗ បុរោហិតឆ្លើយថា អ្នកអើយ លោកពុំដំនុំពិចារណាឲ្យអស់សេចក្ដីស្រាប់តែឲ្យគាប់ឈឺណាស់ ខ្ញុំចេះតែថាឲ្យរួចតែពីមាត់ទៅឲ្យលោកបន្ធូរដម្បីបន្តិចប៉ុណ្ណោះទេ ។

ឯស្មៀននោះស្ដាប់ឮជាក់ហើយ ក៏កត់ពាក្យចៅនេសាទ មហាសេដ្ឋីនូវបុរោហិត យកទៅជូនព្រះពលសេនានូវសេនាបតីៗដំនុំពិចារណា យល់ថាចៅនេសាទមហាសេដ្ឋីនូវបុរោហិតនោះពុំមែនជាចោរឡើយ ហើយព្រះពលសេនាឲ្យជាងធ្វើព្រះមកុដកជមាសមួយដូចព្រះមកុដពីមុនយកទៅថ្វាយព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់អញ្ជើញស្ដេចទៅប្រពាតព្រៃឧទ្យានម្ដងទៀត ទុកព្រះមកុដដូចដែលហើយឲ្យស្ត្រីដដែលនោះថែរក្សា ផ្ដាំថាឲ្យធ្វើជាដេកលក់ហើយមើលបំណាំ ថាបើមានចោរមកលួចព្រះមកុដម្ដងទៀត ឲ្យស្រែកអាក្រោស ។ លុះទ្រង់ផ្ដាំស្ត្រីនោះស្រេចហើយព្រះពលសេនាក៏ឲ្យសេនាយោធាមាត្យពួនឃ្លាំល្បាតមើលជុំវិញ ហើយព្រះអង្គស្ដេចចេញទៅបាញ់ ។

ពានរដែលនោះចុះមកអំពីចុងឈើ ទៅគន់មើលស្ត្រីនោះយល់ថា ដេកលក់ពុំកំរើកខ្លួនឡើយ ក៏បើកប្រអប់លួចព្រះមកុដយកទៅពាក់កំបង្អួតគ្នានៅលើចុងឈើ ទើបស្ត្រីនោះស្រែកថា ពះអាស្វាលួចព្រះមកុដ ៗ ឯអស់សេនាយោធាមាត្យដែលចាំល្បាតក៏រត់មកជាញាប់គ្រប់គ្នា ស្រែកថាស្វាលួចព្រះមកុដខ្មាក់ក្នុងរន្ធឈើ លុះព្រះមហាក្សត្រមកដល់ព្រះពន្លា ហើយស្ត្រីទូលអស់សេនាយោធាមាត្យក្រាបបង្គំទូលតាមដំណើរនុ៎ះសព្វគ្រប់ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់បង្គាប់ឲ្យឡើងទៅមើលនៅរន្ធឈើនោះ ឃើញព្រះមកុដទាំងចាស់ទាំងថ្មី យកមកថ្វាយព្រះអង្គ ៗ ព្រះអង្គមានព្រះបន្ទូលថា ទស្សានេះទេតើ សេចក្តីនេះ បើព្រះពលសេនាពុំបានមកជំនុំពិចារណាទេ សមទៅក្រមផងនឹងគេពុំឃើញឡើយ មុខជាទ្រគាបបុរោហិតនូវមហាសេដ្ឋីនឹងទៅនេសាទត្រាតែស្លាប់បង់ទៀត ឯព្រះមកុដអញក៏នឹងបាត់អសារ ៗ

ព្រះអង្គមានបន្ទូលដូច្នោះហើយ ទ្រង់ប្រទានពរសព្វសាធុការដល់ព្រះពលសេនាជាអស្ចារ្យនាកណ្តាលជំនុំធំនោះហោង ៗ

ចប់រឿងពានរលួចព្រះមកុដតែប៉ុណ្ណេះ ៗ